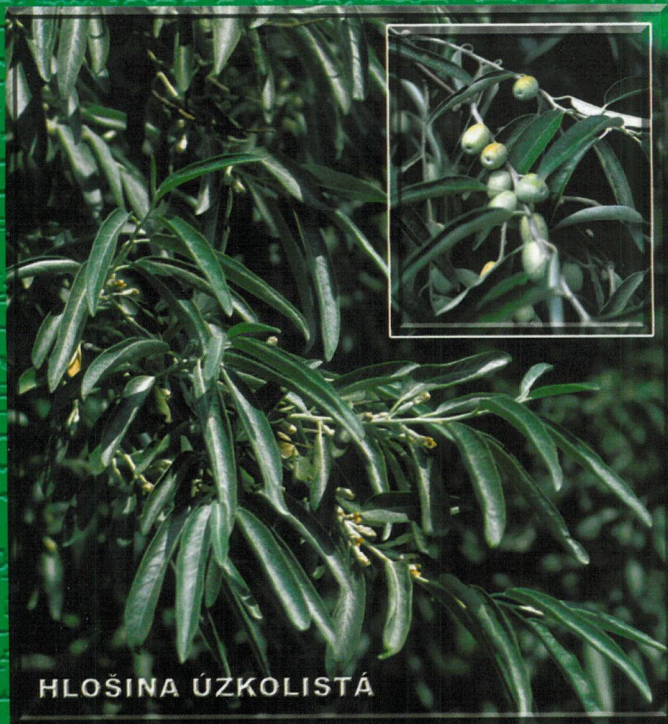

INVÁZNE DRUHY RASTLÍN NA SLOVENSKU 5

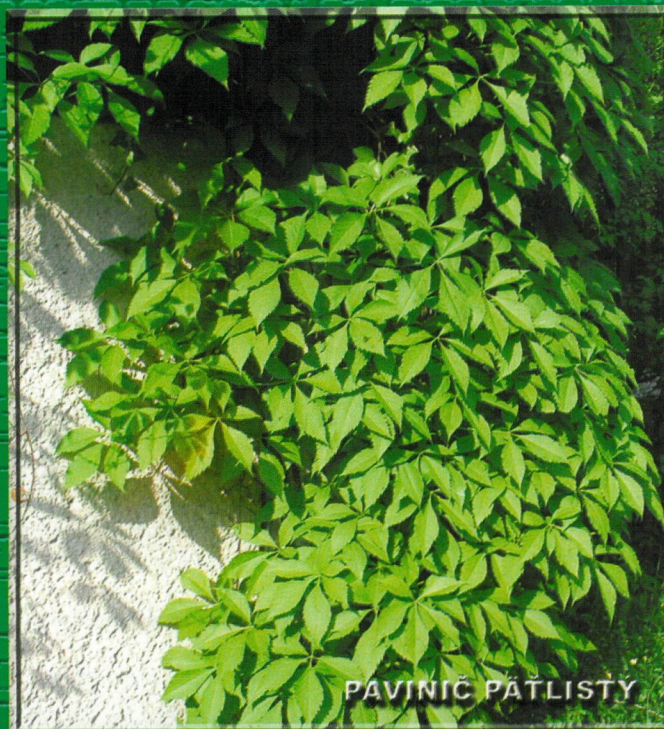
HLOŠINA ÚZKOLISTÁ

KUSTOVNICA CUDZIA

ČREMCHA NESKORÁ

PAVNIČ PÄTLISŤ

MAHÓNIA CEZMÍNOLISTÁ

ŠTÁTNA OCHRANA PRÍRODY SLOVENSKEJ REPUBLIKY
BANSKÁ BYSTRICA

Okrem nepôvodných invázne sa správajúcich druhov bylín, sprevádzajú pôvodné, prirodzené, ale tiež antropogénne (človekom vytvorené) biotopy aj spoločenstvá introdukovaných, cudzokrajných druhov drevín.

Do Európy a neskôr i na Slovensko boli donesené najmä v 18. a 19. storočí z rôznych častí sveta (napr. zo Sev. Ameriky, z Ázie) s rôznym cieľom (napr. obohatenie sortimentu drevín, okrasné dôvody alebo introdukcia pre zvýšenie produkcie drevnej hmoty, poskytnúť nové odrody pre ovocinárstvo a vinárstvo, ale tiež získať účinnejšie liečivé látky).

Aj keď mnohé z nich sú už v súčasnosti dôležité z hospodárskeho hľadiska, na druhej strane je nevyhnutné poukázať, že ich pestovanie vo voľnej prírode, či únik zo záhrad a opustených sádov a škôlok spôsobil vo viacerých prípadoch nekontrolovateľný, spontánny a niekedy až agresívny prienik do prirodzených spoločenstiev, čo v súčasnosti spôsobuje vážne ohrozenie pôvodného genofondu drevín.

Päť najznámejších cudzokrajných drevín s výrazným inváznym potenciálom bolo prezentovaných v roku 2000 v skladačke č. 2. V tejto, už v poradí 5. sérii, ich doplnia ďalšie, ktoré patria na Slovensku tiež k inváznym alebo potenciálne inváznym druhom drevín.

KUSTOVNICA CUDZIA LYCIUM BARBARUM L.

syn.: *Lycium halimifolium* Mill.,
Lycium vulgare Dunal, *Lycium flaccidum* Koch.
čelad: lulkovité (*Solanaceae*)

Opadavý, ozdobný ker pôvodom zo Stredomoria. Na Slovensku častejšie vysádzaný asi od r. 1900. Je súčasťou živých plotov a stien. Rastie na svahoch, násypoch, ale i na rumoviskách.

Dorastá do výšky 2,5 m. Má dlhé previsajúce, prútnaté konáre, riedko trnité i bez trňov. Listy sú striedavé, krátko stopkaté, úzko elipsovité až kopijovité, celistvookrajové, lysé. Lievikovité, dlhostopkaté kvety vyrastajú vo zväzkoch začiatkom leta. Sú ružové až purpurové. Staršie kvety zhnednú na farbu bielej kávy. Plod je bobuľa oranžovej alebo červenej farby.

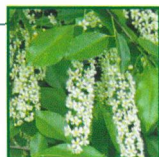
Rastlina je mrazuvzdorná. Odoláva tiež dymu, chorobám a škodcom. Uprednostňuje svetlé stanovištia, s chudobnými, málo živými, dobre priepustnými, vápenatými a suchými pôdami.

Rozmnožuje sa vegetatívne (napr. odnožami alebo drevnatými odrezkami) aj generatívne (plodmi).

V súčasnosti sa šíri na hrádzach, pozdĺž ciest a v rôznych xerothermných spoločenstvách, kde často vytvára nepreniknuteľné porasty.

ČREMCHA NESKORÁ PADUS SEROTINA (Ehrh.) Borkh.

syn.: *Cerasus serotina* (Ehrh.) Loisel.,
Prunus serotina Ehrh.
čelad: ružovité (*Rosaceae*)

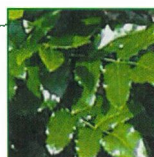
Mrazuvzdorný strom s výškou 15 – 20 (30) m pôvodom zo Severnej Ameriky. Od roku 1629 sa pestuje v Európe ako okrasná drevina, ale aj pre produkciu dreva.

Koruna je široko rozložená, nepravidelná. Listy má kožovité, na líci lesklo tmavozelené, na rube svetlozelené, na okrajoch jemne pilkovité. Na jeseň sú žlté alebo červené. Biele voňavé kvety sú usporiadané do previsnutých, až 15 cm dlhých valcovitých, na kvety bohatých strapcov, ktoré kvitnú koncom mája a v júni. Plody sú drobné, guľovité, jedlé kôstkovice červenej, po dozretí tmavopurpurovej farby.

Rastie na vlhkých a na živiny bohatých pôdach. Oblubuje polotieň, pestuje sa v parkoch, miestami aj splanieva (napr. na Záhorí). Rastie nielen v lesoch, ale aj na pasienkoch a okrajoch ciest. Má invázy potenciál, preto tomuto druhu treba venovať zvýšenú pozornosť. Na miestach, kde ohrozuje pôvodné spoločenstvá, zabezpečiť jeho náhradu za domáce druhy drevín a zamedziť ďalšie zámerné rozširovanie tohto druhu vysádzaním.

MAHÓNIA CEZMÍNOLISTÁ MAHONIA AQUIFOLIUM (PURSH) NUTT.

syn.: *Berberis aquifolium* Pursh
čelad: dráčovité (*Berberidaceae*)

Pôvodné rozšírenie má v západnej časti severoamerického kontinentu. V Európe sa vyskytuje od roku 1820.

Mahónia je polotieňomilný, dekoratívny husto rozkonárený 1–1,5 m vysoký ker s červenohnedou až sivastohnedou kôrou. Listy sú trváce, prezimujúce, nepárno perovito zložené, kožovité, tmavozelené, lesklé, na rube svetlejšie, matné. Okraje listov sú vykrajované, ostnato zúbkaté. Kvitne od apríla do júna. Kvety sú zoskupené do dlhých, žltých strapcov. Plod je tmavomodrá vajcovitá až guľovitá bobuľa.

Ako okrasná stálezelená drevina, zaujímavá v čase kvitnutia i tvorby plodov, je pestovaná v parkoch, odkiaľ postupne preniká napr. do susediacich lesných spoločenstiev.

Vydala: Štátna ochrana prírody SR, Banská Bystrica v roku 2005 ako druhé vydanie.

Text: RNDr. Alžbeta Ovachová, RNDr. Ema Gojdičová, RNDr. Eva Kocianová, Mgr. Emília Karasová, RNDr. Mária Zaliberová, CSc.

Foto: RNDr. Ján Hrbatý, RNDr. Katarína Králiková, RNDr. Eva Kocianová, RNDr. Mária Zaliberová, CSc.

Jazyková úprava: PaedDr. Ľudmila Liptáková, CSc.

Recenzia textu: Doc. RNDr. Tibor Baranec, CSc. Náklad: 3000 výtlačkov.

HLOŠINA ÚZKOLISTÁ ELAEAGNUS ANGUSTIFOLIA L.

čelad: hlošínovité (*Elaeagnaceae*)

Dekoratívna drevina pôvodom z oblasti Stredozemného mora až z centrálnej Ázie. Na Slovensku sa pestuje od roku 1870. Najčastejšie sa vysádza v parkoch, záhradách a vo verejnej zeleni sídel.

Hlošina je ker alebo menší strom vysoký 8 – 10 m s trnitými konármi za mlada pokrytými striebrostíbielymi chlpmi, ktoré sa nachádzajú aj na rubovej strane čiarkovitých podlhovastých listov. Kvety sú voňavé, drobné, žlté, jednotlivé, po 1 – 3 ukryté v pazuchách listov. Kvitnú v máji až júni. Plod je sladká, jedlá, elipsoidná bobuľa, podobná plodu olivy. Dozrieva v septembri až októbri.

Splanieva najmä v najteplejších oblastiach južného Slovenska (napr. Záhorie). Vzhľadom na to, že dobre znáša aj znečistené prostredie, využíva sa na ozeleňovanie ciest, svahov autostrád a priemyselných zón.

Nebezpečne sa už rozšírila v Maďarsku na xerothermných stanovištiach. Preto je potrebné aj u nás obmedziť jej ďalšiu výsadbu.

PAVINIČ PÄTLISTÝ PARTHENOCISSUS QUINQUEFOLIA (L.) PLANCH.

syn.: *Ampelopsis latifolia* Tausch,
Hedera quinquefolia L., *Parthenocissus inserta* (A.Kern.)
Fritsch, *P. pubescens* (Schlecht.) Graebner,
Psedera quinquefolia (L.) Greene
čelad: viničovité (*Vitaceae*)

Drevitá liana pôvodom zo Severnej Ameriky využívaná na zakrytie stien, plotov a záhradných altánkov. Známa aj ako „divé hrozno“, či „psie vino“.

Dorastie do výšky až 30 m. Úponky s 5 – 8 konármi na konci s priliepačnými platničkami. Listy sú dľaňovito zložené, 5-7 početné, striedavé, na líci tmavozelené, na rube belavozelené. Na jeseň červené až červenofialové, čo prispieva k dekoratívnosti tohto druhu. Kvety sú nenápadné, drobné, žltkastoželené, v koncových metlinovitých vrcholíkoch. Kvitnú v júni až júli. Plod je guľovitá modročierne, oinovatená bobuľa.

Často splanieva a rozširuje sa hlavne do brehových porastov vodných tokov a lužných lesov.

Pribuzným druhom s podobným využitím je aj pavinič trojlaločný (*Parthenocissus tricuspidata*).